

AgriFood Capital in Bedrijf 2022-2023

**Samen met raden op werkbezoek bij
agrifoodbedrijven in Noordoost-Brabant**

Verslag van 'AgriFood Capital in Bedrijf' in Meerijstad

Op vrijdag 18 november jl. trapte 'AgriFood Capital in Bedrijf' af in de gemeente Meerijstad. AgriFood Capital in Bedrijf is een bedrijfsbezoek waarbij raadsleden kennismaken met een ondernemer uit de eigen gemeente. In Sint-Oedenrode werd Crole Natuurrund bezocht.

Eigenaar Leon Moonen heeft een bedrijf waarin zijn runderen zorgen voor natuurbegrazing. Daarmee versterken ze de biodiversiteit van bodem, flora en fauna. Daarnaast werkt Leon aan een technologische innovatie waarbij uit cellen van dezelfde runderen gecultiveerd vlees wordt geproduceerd. In 4-6 weken tijd kan uit 0,5 gram cellen 10.000 kg 'kweekvlees' worden gemaakt.

Wat ligt er morgen op ons bord

"[Crole Natuurrund](#) laat zien hoe een ondernemer nu al bezig is met wat er morgen op ons bord ligt, het centrale thema van AgriFood Capital", aldus Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital. "Het zijn ondernemers als Leon Moonen die het verschil maken. De innovatie op het gebied van gecultiveerd vlees moet leiden tot verdere verduurzaming van de voedselproductie en tot nieuw perspectief voor boeren. Ook wil Leon nadrukkelijk de verbinding met de consument maken."

Meerijstad en agrifood

AgriFood is voor Meerijstad een belangrijke economische sector. Wethouder Jan Goijaarts: "In onze gemeente hebben meer dan 1.000 bedrijven een connectie met agrifood. Samen zijn ze goed voor zo'n 14.000 arbeidsplaatsen." Bij het produceren én consumeren van voedsel vormen maatschappelijke opgaven als natuur, landschap en leefomgeving belangrijke uitgangspunten. "Dat vraagt niet alleen om technologische innovatie maar vooral samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen", aldus Jan. "In het werkprogramma van het college is dan ook een koppeling gemaakt met de strategische agenda van AgriFood Capital."

Belangrijke thema's voor Meerijstad zijn voedselverspilling, voedseleducatie en gezondheid. Met initiatieven zoals de Verspillingsfabriek en Circular Food Center (incl. de nieuwe Chocolate Factory) en als trekker van het Regio Deal project 'Stallenaanpak' draagt de gemeente bij aan het voedselsysteem van de toekomst.

Op weg naar 2025

Met een snel groeiende wereldbevolking – de acht miljard is officieel aangetikt - en mondiale vleesconsumptie kan 'kweekvlees' uitkomst bieden. Naar verwachting zal de commerciële productie in 2025 door de Europese Voedselveiligheidsautoriteit (EFSA) zijn toegestaan. Leon Moonen wil graag onderdeel uitmaken van deze innovatieve ontwikkeling.

Om zijn innovatie uiteindelijk te realiseren, zijn goede randvoorwaarden, een stevig netwerk én support vanuit het agrifood ecosysteem in Noordoost-Brabant nodig. Zo kwam hij via de bedrijfscontactfunctionaris van de gemeente Meerijstad in aanraking met de startup-organisatie OndernemersLift+ die mede mogelijk gemaakt wordt door AgriFood Capital. Leon: "Daar werd ik in het project 'Nieuwe perspectieven voor boeren' gedwongen om goed na te denken over het vermarkten van het product en het verwaarden op een economische manier."

Leon Moonen wil op zijn terrein een Experience Center voor 'kweekvlees' realiseren. Hier kunnen consumenten en andere belangstellenden kennis maken met deze nieuwe manier van vlees produceren. "Een kans voor Noordoost-Brabant om koploper te worden in de eiwittransitie", aldus Leon.

Verslag van 'AgriFood Capital in Bedrijf' in Boxtel

Op woensdag 15 maart jl. vond 'AgriFood Capital in Bedrijf' plaats bij Yuverta mbo in de gemeente Boxtel. AgriFood Capital in Bedrijf is een bedrijfsbezoek waarbij raadsleden kennismaken met een voedselbedrijf of organisatie uit de eigen gemeente die betrokken is bij AgriFood Capital.

Boxtelse raadsleden en bestuurders op werkbezoek bij Yuverta mbo in Boxtel.

[Yuverta mbo Boxtel](#) is een agro-technische school met opleidingen op het gebied van landbouw, veehouderij, tuin en landschap. In de opleidingen staan maatschappelijke thema's als natuur, klimaat, energie, water en welzijn van mens en dier centraal. Jaarlijks worden ruim 700 jongeren uit de wijde regio opgeleid voor het blauwgroene domein.

Midden in de maatschappij

"Yuverta biedt een uitdagende leeromgeving voor haar studenten én docenten", aldus Harald Odinga, regiodirecteur Noordoost-Brabant en Noord-Limburg van Yuverta. "Met actuele lesthema's en verbindingen met bedrijven en andere organisaties in de omgeving staat Yuverta midden in de maatschappij." Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital: "De insteek 'leren doe je buiten' past ook helemaal bij AgriFood Capital: we willen van de regio een inspirerende (leer)omgeving voor innovatie maken. Samen met overheden, bedrijven en kennisinstellingen."

Boxtel en agrifood

In de gemeente Boxtel is de agrifood keten van boer tot bord goed voor bijna 2400 banen. "Als wethouder werk ik samen met de collega-wethouders uit de regio aan een daadkrachtig economisch beleid", vertelt wethouder Mariëlle van Alphen. "Op gebied van agrifood is AgriFood Capital hier het uitvoeringsorgaan van. Boxtelse ondernemers kunnen er terecht voor advies en ondersteuning." De aansluiting bij AgriFood Capital is ook in het beleidsakkoord van de gemeente benoemd.

Leren in de praktijk

Yuverta heeft ca. 50 locaties in heel Nederland. In Boxtel hebben vele bedrijven in de primaire sector zich verbonden aan dit mbo waaronder boeren, loonwerkers en hoveniers. Harald: “Praktijkleren is een belangrijk element in ons onderwijs. Ondernemers geven bijvoorbeeld in hun eigen bedrijf les aan de studenten. Ook praten ze mee over verbetering en innovatie in het onderwijs.”

De Boxtelse raad krijgt uitleg over het Bodempractoraat door practoor Willem Jan van de Kamp

Bodempractoraat

Wat Yuverta uniek maakt in het mbo-onderwijs zijn de practoraten. In deze expertisecentra doen docentonderzoekers samen met het bedrijfsleven praktijk(gericht) onderzoek naar innovatie in de voedselketen ('s-Hertogenbosch), circulaire voedselsystemen (Horst) en duurzaam bodembeheer (Boxtel). Een practoor kan nieuwe ontwikkelingen uit de praktijk vertalen naar het onderwijs, zoals de toepassing van slimme technologieën. De practoraten van Yuverta worden mede mogelijk gemaakt door het Brabantse onderwijsprogramma [Beet!](#).

Netwerksamenwerking

Het praktijknetwerk van Yuverta wordt steeds groter, ook omdat de provincie aandacht voor het mbo heeft. Zo heeft de mbo-instelling ook een samenwerking met [Plaats De Kleine Aarde](#) in Boxtel. De ontwikkeling van dit landbouw-educatiecentrum wordt ondersteund vanuit de Bijdrageregeling Kringlooplandbouw die namens AgriFood Capital wordt uitgevoerd door [AgroProeftuin de Peel](#). Deze regeling wordt mogelijk gemaakt door de Regio Deal waarin AgriFood Capital intensief samenwerkt met o.a. RNOB. Harald: “Het hebben van zo'n fysieke plek helpt enorm om tractie te krijgen. Van studenten, ondernemers en samenwerkingsverbanden die werk willen maken van toekomstbestendige landbouw.”

Een ander voorbeeld van netwerksamenwerking is de 'collegetour' die AgriFood Capital dit jaar tijdens de [Biokennisweek](#) organiseerde voor studenten van Yuverta en HAS green academy.

Mariëlle van Alphen: “Werken aan het voedselsysteem van de toekomst, daarin vinden AgriFood Capital en Boxtel elkaar!”

Verslag van 'AgriFood Capital in Bedrijf' in Bernheze

Op 15 mei jl. vond 'AgriFood Capital in Bedrijf' plaats bij Meesters van de Halm in de gemeente Bernheze. AgriFood Capital in Bedrijf is een bedrijfsbezoek waarbij raadsleden kennismaken met een voedselbedrijf of organisatie uit de eigen gemeente die betrokken is bij AgriFood Capital.

Raadsleden en bestuurders van de gemeente Bernheze op werkbezoek bij Meesters van de Halm in Heeswijk Dinther.

[Meesters van de Halm](#) is een biologische graanpletterij die in 1977 is opgericht. Duurzaamheid en verbinding met de maatschappij staan er hoog in het vaandel. “We zijn de enige producent van biologische ontbijtgranen waar alles (van pellen, pletten tot bakken en verpakken) in huis gebeurt”, aldus eigenaar Rob van den Berg. “Ook zijn we de enige havermoutfabriek in Nederland”. Het bedrijf produceert ontbijtgranen, granola en havermoutproducten voor het eigen merk ‘Meesters van De Halm’ maar ook voor private labels van diverse retailers in binnen- en buitenland. Daarnaast werkt De Halm samen met boerderijwinkels en speciaalzaken in de regio. Bij de graanpletterij werken in totaal 41 mensen.

Bernheze en agrifood

In de gemeente Bernheze is de agrifood keten van boer tot bord goed voor ca. 2.600 banen. Zo’n 700 banen – ruim een kwart - bevinden zich in de primaire sector. Binnen het thema ‘Landbouw en Economie’ uit haar bestuursprogramma, werkt Bernheze samen met agrarische ondernemers aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken zoals klimaat, water, gezondheid en biodiversiteit. Met economisch perspectief voor zowel de boer als de gemeente. Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital: “Die verbinding tussen maatschappelijke en economische opgaven, dat is wat zo kenmerkend is voor de innovatieprojecten van AgriFood Capital.”

Regionale samenwerking is de basis van AgriFood Capital. In het bestuursprogramma van Bernheze staat dat de gemeente tijd en capaciteit vrijmaakt om in de regio een grotere rol te kunnen spelen. “Niet alles landt letterlijk in onze gemeente, maar dat hoeft ook niet”, aldus wethouder Rien Wijdeven. “Wij plukken ook de vruchten van de successen van onze buurgemeenten en vice versa. De kansen voor Bernheze liggen vooral op het platteland.” De mogelijkheden voor nieuwe functies en bestemmingen van het buitengebied worden onder meer ondersteund door cijfers uit de [Staat van de Regio](#): volgens een prognose van Wageningen University & Research komen er tot 2030 in Bernheze mogelijk ruim 55.000 m² (8 voetbalvelden) aan stallen vrij.

AgroProeftuin de Peel

Voor de transitie van de landbouw heeft AgriFood Capital in de regio een omvangrijk programma opzet onder de naam [AgroProeftuin de Peel](#). Ondernemers die op een innovatieve manier met kringlooplandbouw aan de slag willen, worden op verschillende manieren geholpen; op hun eigen bedrijf of op de centrale proeflocatie aan de Middenpeelweg. AgroProeftuin de Peel wordt mede mogelijk gemaakt door Regio Deal Noordoost Brabant. Behalve Rob van den Berg maakten ook andere ondernemers uit Bernheze gebruik van de faciliteiten.

Graanteelt dicht bij huis

De grondstoffen van Meesters van de Halm zijn van Nederlandse bodem. Ze worden geleverd door een leverancier uit de regio: AgriFirm. Met behulp van AgroProeftuin de Peel heeft de graanpletterij onderzoek gedaan naar het telen van granen dicht bij huis. Dat leidde niet meteen tot een panklare oplossing maar wel tot nieuwe inzichten in het functioneren van de biologische graanketen. Aanknopingspunten voor overleg met ketenpartijen over de ontwikkeling van kortere ketens.

De gemeenteraad van Bernheze krijgt uitleg over de toepassing van vezelgewassen voor biobased bouwen

Route naar natuurinclusieve landbouw

Agrarische ondernemer Johan Pennings uit Heeswijk Dinther vertelt over zijn route op weg naar natuurinclusieve landbouw. In AgroProeftuin de Peel experimenteerde Johan met mengteelt van veldbonen en tarwe als krachtvoer voor zijn runderen. Johan: “Zonder steun van de [Zaaigeldregeling](#) van AgroProeftuin de Peel had ik deze proef niet gedaan. Deze subsidieregeling mag meer bekendheid krijgen, daar heeft de gemeente ook een rol in.”

Miscanthus voor biobased bouwen

Ook Bert en Angelie Peters van familie boomkwekerij Meerstraat maakten gebruik van deze Zaaigeldregeling. Zij deden een proef met het klimaatvriendelijke vezelgewas miscanthus als grondstof voor de bouw. “De proef gaf ons het juiste duwtje in de rug, we hebben daarmee belangrijk leergeld betaald”, aldus Bert. “Met vijf ondernemers experimenteren we momenteel met miscanthus, zonnekroon, vlas, sorghum en vezelhenep voor biobased bouwen op de centrale proeflocatie van Agroproeftuin de Peel.”

's-Hertogenbosch

Verslag van 'AgriFood Capital in Bedrijf' in 's-Hertogenbosch

Op 1 juni jl. vond 'AgriFood Capital in Bedrijf' plaats bij Koning Willem I College in de gemeente 's-Hertogenbosch. AgriFood Capital in Bedrijf is een bedrijfsbezoek waarbij raadsleden kennismaken met een voedselbedrijf of organisatie uit de eigen gemeente die betrokken is bij AgriFood Capital.

Bossche raadsleden en bestuurders op werkbezoek bij Koning Willem I College in 's-Hertogenbosch.

Koning Willem I College is een regionaal opleidingscentrum met [15 interessegebieden](#) en tal van mbo-opleidingen op vier locaties in Noordoost-Brabant: Oss, Veghel, 's-Hertogenbosch en Cuijk. Op de laatste twee locaties bevinden zich de horeca-opleidingen. Hier worden jaarlijks zo'n 420 studenten opgeleid tot kok, gastheer of -vrouw en horecaondernemer op mbo-niveau 2, 3 en 4.

Dutch Cuisine

Koning Willem I College is het 'vlaggenschip' van de horeca-opleidingen gebaseerd op Dutch Cuisine. Dit is de beweging van topchefs en andere food professionals die de Nederlandse eetcultuur op de kaart willen zetten. Twan Musters, onderwijsmanager voeding, gastvrijheid & uiterlijke verzorging bij Koning Willem I College, legt uit: "Dutch Cuisine staat voor cultuur, natuur, gezond, kwaliteit en toegevoegde waarde. Deze principes zitten ingebakken in al onze horeca-opleidingen. Op deze manier willen we duurzaam, lekker en gezond eten gemakkelijker en aantrekkelijker maken."

Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital: "Door voedsel op deze wijze te bereiden én te eten, is Dutch Cuisine van waarde voor onze aarde. Dat is ook waar het bij AgriFood Capital om gaat. Samen met partijen als Koning Willem I College versterken we het agrifood ecosysteem in onze regio."

's-Hertogenbosch en agrifood

"Onze gemeente kent veel economische bedrijvigheid in agrifood", vertelt wethouder Ralph Geers. "1.100 bedrijven van de 19.000 bedrijven in 's-Hertogenbosch zijn actief in de keten van boer tot bord. Van gevestigde bedrijven als Friesland Campina en Heineken tot innovatieve start- en scaleups als Peelpioneers en Plantlab."

Behalve Koning Willem I College zijn ook andere Bossche onderwijsinstellingen zoals HAS green academy en Avans actief in deze sector. JADS zet in op de verbinding tussen ondernemerschap, agrifood en data, een belangrijk speerpunt van onze gemeente om de transitie naar een duurzaam voedselsysteem te kunnen versnellen. AgriFood Capital organiseert de regionale samenwerking tussen bedrijven, onderwijs en overheden om innovatie in de keten aan te jagen en te faciliteren. Als centrumgemeente van de regio Noordoost-Brabant vinden we het belangrijk hieraan bij te dragen.”

Leerling-koks van Koning Willem I College koken volgens de principes van Dutch Cuisine

In de praktijk

Twan Musters: “Om onderwijs en praktijk zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen, werkt Koning Willem I College samen met bedrijven uit de regio. In de tuin op de campus worden bijvoorbeeld druiven verbouwd om er zelf wijn van te maken. Dit is een samenwerking met Wijngoed Wolf en Fruitcultuur Brabant. Ook krijgen de studenten smaaklessen om het verschil tussen ‘van ver’ en ‘van dichtbij’ te ervaren.” Tijdens een *walking dinner* proefden de raadsleden van smaakvolle Dutch Cuisine gerechten, vakkundig bereid door de studenten.

Opleiding of baan in agrifood

Bij Koning Willem I College staat talentontwikkeling hoog in het vaandel. Het opleidingscentrum zet zich in om jonge mensen enthousiast te maken om te kiezen voor een opleiding en/of een baan in agrifood. “Dat doen wij onder andere via de Brabantse samenwerking [Beet!](#) en in de [Brabantse Meesterchef](#), een kookwedstrijd voor vmbo en mbo studenten. En in oktober, tijdens Dutch Food Week, organiseren wij samen met AgriFood Capital in 's-Hertogenbosch ‘Dutch Cuisine Wereldsmaken’. Samen met ‘buurtmoeders’ uit verschillende culturen verzorgen onze horeca-studenten verschillende diners die bereid worden volgens de principes van Dutch Cuisine maar dan met 80% Nederlandse en 20% buitenlandse ingrediënten.”

Roel Schutten: “Onze regio heeft de ambitie om de voedselmakers van vandaag en morgen te zijn. Daarom maken we in onze projecten en activiteiten actief de verbinding met het onderwijs, van mbo tot universiteit. Deze samenwerking gaat vaak niet vanzelf. Onze inzet daarop kan op veel steun rekenen van zowel onderwijsinstellingen als startups en gevestigde bedrijven”.

Verslag van 'AgriFood Capital in Bedrijf' in Vught

Op 15 juni jl. was 'AgriFood Capital in Bedrijf' in de gemeente Vught. AgriFood Capital in Bedrijf is een bedrijfsbezoek waarbij raadsleden kennismaken met een voedselbedrijf of organisatie uit de eigen gemeente die betrokken is bij AgriFood Capital. In Helvoirt werd het biologisch melkveebedrijf De Kerkhoeve bezocht.

Raadsleden van de gemeente Vught op werkbezoek bij melkveehouderij De Kerkhoeve in Helvoirt.

Al vier generaties lang boert de familie Van Balkom in Helvoirt met veel liefde voor dier en natuur. Het melkveebedrijf is al 25 jaar biologisch en sinds een paar jaar ook natuurinclusief; bijna de helft van de in totaal 120 hectare grond is natuurgrond. De 130 melkkoeien van Manon van Balkom begrazen de weilanden rondom de boerderij en in het Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen. De familie Van Balkom behoort tot de pioniers van de biologische landbouw in Brabant.

Vught en agrifood

Wethouder Mark du Maine: "Agrifood is een sector die volop in beweging is. 8% van alle bedrijven in Vught bevinden zich in de keten van boer tot bord. In onze gemeente zijn de Duinboeren en Herenboeren actief. In het gemeentelijk bestuursakkoord liggen kansen voor biologische landbouw en kringlooplandbouw gekoppeld aan de opgaven voor natuur, landschap, water, energie en wonen in ons grote buitengebied. Daarvoor is het belangrijk om meer regionaal samen te werken en gebruik te maken van het netwerk van AgriFood Capital."

"Biologische landbouw is een voorbeeld hoe ons voedsel op een duurzame manier te produceren", vertelt Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital. "In AgriFood Capital ondersteunen we voedselmakers die de ambitie hebben om ons voedsel duurzamer, gezonder en nog smaakvoller te maken. Gewoon, door het 'anders te doen' doen en het samenwerken mogelijk te maken. Bijvoorbeeld door de opgedane kennis te delen. Dat is wat ook Manon typeert." Zo sprak zij begin van dit jaar tijdens de Biokennisweek, waar AgriFood Capital partner van is, voor een zaal vol studenten van Yuverta, HAS green academy en Koning Willem I College over haar manier van boeren.

Uitdagingen voor de toekomst

“Onze biologische en natuurinclusieve manier van ondernemen heeft ervoor gezorgd dat de uitstoot van ammoniak en stikstof van ons melkveebedrijf met de helft is gereduceerd”, vertelt Manon. “Door samen te werken met twee biologische akkerbouwbedrijven uit de omgeving stimuleren we met ons bedrijf kringlooplandbouw in Vught en de directe omgeving.” Manon levert mest voor de akkerbouw aan deze bedrijven en krijgt op haar beurt grasklaver voor haar koeien.

De raadsleden krijgen een rondleiding door eigenaresse Manon van Balkom.

Op de Biodiversiteitsmonitor scoort het biologische melkveebedrijf zeer hoog: 2250 punten (max. 2500). Manon is trots op deze resultaten. “Maar ondanks alle inspanningen is de toekomst van ons bedrijf onzeker vanwege het geldende stikstofbeleid. We zitten namelijk tegen de Loonse en Drunense duinen aan dat een Natura 2000 gebied is.”

Meer slimme technologieën

De wereld van ons voedsel is continue in beweging: wat we eten, hoe we eten, hoe we denken over eten en hoe we het maken. Wanneer de wereld verandert, is het van groot belang om daar zorgvuldig in mee te gaan; economisch, ecologisch en sociaal. Zo krijgen slimme technologieën een steeds prominentere rol in de toekomst van ons voedsel. Ook in de biologische landbouw. Zo worden de koeien van Manon gemolken door een melkrobot.

Op de Biokennisweek begeleidde AgriFood Capital een initiatief voor een [manifest 'Hightech voor Biologische Landbouw'](#), dat was gestart door startup Trabotyx uit 's-Hertogenbosch. Het is een oproep vanuit hightech bedrijven aan alle betrokken partijen om met de inzet van Nederlandse hightech meer mogelijk te maken voor biologische landbouw. Het gaat om technologie die er mede voor zorgt dat ondernemers als Manon van Balkom ook echt binnen de grenzen van de natuur kunnen blijven opereren en dat biologisch eten betaalbaar blijft.

Roel: “Een sterke samenwerking tussen agrifood en hightech is een van de vele voorbeelden waarmee AgriFood Capital innovatie in de agrifood sector helpt aanjagen, ontwikkelen en versnellen.”

Verslag van 'AgriFood Capital in Bedrijf in Maashorst'

Op 19 juni 2023 streek 'AgriFood Capital in Bedrijf' neer in de gemeente Maashorst. AgriFood Capital in Bedrijf is een bedrijfsbezoek waarbij raadsleden kennismaken met een ondernemer uit de eigen gemeente. In Volkel werd Derks Gewasbescherming bezocht.

Raadsleden van de gemeente Maashorst op werkbezoek bij Derks Gewasbescherming in Volkel.

Het familiebedrijf van Bern Derks is een akkerbouwbedrijf van 400 hectare met aardappelen, bieten, uien, lelies en cichorei. Daarnaast heeft het bedrijf een loonwerktak die gespecialiseerd is in gewasbescherming. Het akkerbouwbedrijf is de eerste inspiratieboerderij van [GroeiKracht Cosun](#). Bern experimenteert in dat kader met de [FarmDroid](#) robot op het veld. "Het is een van de manieren om de onkruid te bestrijden zonder gewasbeschermingsmiddelen of menskracht." De ondernemer is ook actief in het [Boeren Innovatie Netwerk de Peel](#) van [AgroProeftuin de Peel](#) onder leiding van AgriFood Capital.

Wat ligt er morgen op ons bord

"Het zijn ondernemers als Bern die het verschil maken", aldus Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital. 'Hij is vandaag al bezig is met wat er morgen op ons bord ligt, door bijvoorbeeld te experimenteren met veldrobots. En door samen met andere boeren in de Peel te werken aan een gezonde bodem en schoon water zonder dat dit ten koste gaat van de opbrengsten van het land, zowel in hoeveelheid als in kwaliteit. "

Maashorst en agrifood

In de gemeente Maashorst vormt agrifood een belangrijke sector voor de economie, ecologie en werkgelegenheid. Wethouder Jeroen van den Heuvel: "In onze gemeente zijn ca. 700 bedrijven van de in totaal 6.000 bezig met agri of food; meer dan de helft daarvan is actief in de primaire sector. De totale agrifood sector is goed voor maar liefst 5.000 arbeidsplaatsen."

Maar hoe kan de voedselproductie nog duurzamer? "Om als gemeente de voedselbedrijven daarbij te helpen, zijn specifieke kennis, kunde en netwerken nodig", vertelt Jeroen. "Die opgave is voor ons te groot om alleen te doen. Als Maashorst zijn we dan ook blij dat we deel uitmaken van het netwerk

van AgriFood Capital. Dat netwerk reikt veel verder dan onze regio, zelfs tot op Europees niveau. Belangrijke voedselthema's in het bestuursakkoord van Maashorst zijn duurzame voedselvoorziening, veilige voedselproductie en een veilig leefklimaat. Door een actieve betrokkenheid bij AgroProeftuin de Peel maakt de gemeente Maashorst werk van het voedselsysteem van de toekomst. Jeroen: "Als bestuurlijk voorzitter van AgroProeftuin de Peel ben ik er trots op dat de proeflocatie in Maashorst ligt en dat veel boeren uit onze omgeving hier ook gebruik van maken."

Bern Derks leidt de raadsleden rond op zijn bedrijf.

Experimenteren

In de landbouw van de toekomst hebben veldrobots en andere slimme technologieën een prominente plaats. De ontwikkeling en de toepassing hiervan gaat de laatste tijd in de versnelling, onder meer door het tekort aan arbeidskrachten. Volgens onderzoek van de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) is één op de drie hightech bedrijven in Brabant betrokken bij de agrifood sector. Daar liggen kansen voor Maashorst want de gemeente telt maar liefst 2.100 banen in de slimme maakindustrie.

Kant- en klare oplossingen voor innovatievraagstukken zijn er niet. Bovendien kost experimenteren tijd, afhankelijk ook van de zaai- en oogstseizoenen. Innovaties komen van pioniers als Bern Derks. Over het onderzoek voor Cosun zegt Bern: "Uiteindelijk is het doel om gewassen, in dit geval suikerbieten, zonder gewasbeschermingsmiddelen te telen maar daar zijn we nog lang niet." De akkerbouwer doet niet alleen mee aan het Boeren Innovatie Netwerk van Agroproeftuin de Peel om zijn eigen bedrijf toekomstbestendig te maken. Hij wil ook bijdragen aan oplossingen voor brede maatschappelijke uitdagingen op gebied van landbouw en leefbaarheid.

Kennisdelen

De kennis die deze en andere projecten in AgriFood Capital opleveren, wordt gedeeld met andere ondernemers, overheden en kennisinstellingen. Roel: "Het is mooi om aan de raadsleden te kunnen laten zien dat pioniers als de familie Derks echt geholpen worden op hun weg naar een volhoudbare land- en tuinbouw. En dat we in Noordoost-Brabant op dit terrein zichtbaar stappen zetten met initiatieven als AgroProeftuin de Peel en onze samenwerking met Brainport voor de toepassing van meer hightech in de voedselproductie. Ondanks alle onzekerheid die er in de sector is."

Verslag van 'AgriFood Capital in Bedrijf' in Heusden

Op 6 juli jl. streek 'AgriFood Capital in Bedrijf' neer bij melkveebedrijf TJJ de Gouw in de gemeente Heusden. AgriFood Capital in Bedrijf is een bedrijfsbezoek waarbij raadsleden kennismaken met een voedselbedrijf of organisatie uit de eigen gemeente die betrokken is bij AgriFood Capital.

Raadsleden van de gemeente Heusden op werkbezoek bij Tijs de Gouw in Haarsteeg.

In Haarsteeg runt de agrariër Tijs de Gouw, tevens voorzitter van ZLTO afdeling De Langstraat, een melkveehouderij met zo'n 90 koeien. Voor een gezonde toekomst van zijn familiebedrijf én de leefomgeving wil hij duurzaam boeren. De landbouw is volop in transitie maar tegelijkertijd komen er steeds meer regels bij (o.a. stikstof). Daarnaast moet er op het platteland ook - letterlijk - plaats gemaakt worden voor oplossingen van andere maatschappelijke opgaven. "Als landbouwgrond verdwijnt, komt de voedselvoorziening onder druk te staan", waarschuwt Tijs.

Heusden en agrifood

Wethouder Johan Meesters is trots op het agrarisch buitengebied van Heusden. De landbouwsector in de gemeente telt ruim 500 banen. "Ons buitengebied staat onder druk", aldus de wethouder. "Want niet alleen landbouw maar ook bijvoorbeeld natuur, recreatie, wonen en energietransitie vragen er om ruimte. Om dit alles in goede banen te leiden, is het belangrijk om samen op te trekken. De transitie van het buitengebied vraagt om verbindingen maken, zowel binnen onze eigen gemeente als in regionaal verband."

De agrarische sector is een belangrijke speler in de transitie van het buitengebied. Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital: "Juist door transitievraagstukken in de keten van boer tot bord samen met andere gemeenten op te pakken, is er meer mogelijk op het gebied van innovatie en ondernemersbegeleiding dan wanneer iedere gemeente dit zelf doet. Dat komt omdat we op deze manier alle relevante netwerken, kennis en financiële middelen in de regio slim bij elkaar kunnen brengen. Dat is wat we doen in AgriFood Capital."

Leefbaarheid

Agrariërs zijn onmisbaar voor een goed beheer van het buitengebied en voor de leefbaarheid ervan, vindt Tijs. Ook om 'verrommeling' en ondermijning tegen te gaan wanneer veel boeren stoppen. Hij wil verduurzamen zonder schaalvergroting. "In mijn bedrijf staat het welzijn van de dieren voorop." De boer teelt veldbonen voor het voer van zijn koeien. Ook wekt hij groene energie op met zonnepanelen op het dak van de stal.

Raadsleden krijgen een rondleiding op het melkveebedrijf van Tijs de Gouw.

Toekomstbestendig boeren

Tijs teelt momenteel iets minder dan de helft van de benodigde hoeveelheid veldbonen voor het veevoer. Hij heeft te weinig grond om alles zelf te produceren. In de toekomst wil Tijs graag op deze plek blijven boeren. Wel met meer grond zodat hij zelf voor het voer van zijn koeien kan zorgen én zodat hij meer mest op het eigen bedrijf kan benutten. "Om meer kringlopen lokaal te kunnen sluiten, is op het gebied van voer en mest naar de toekomst toe meer samenwerking met andere ondernemers nodig."

Samenwerken in AgroProeftuin de Peel

Boeren die op deze of op andere manieren willen vernieuwen, kunnen daarbij ondersteuning krijgen van AgroProeftuin de Peel, dé broedplaats voor vernieuwing en verduurzaming van de agrarische sector in Noordoost-Brabant. "AgroProeftuin de Peel ondersteunt agrarische ondernemers met kennis, netwerk en geld", aldus Roel. "Bijvoorbeeld om onderzoek te doen naar nieuwe teelten voor krachtvoer of om op bedrijfsniveau samen te werken met andere ondernemers. Het innovatieprogramma geeft ondernemers in de hele regio de kans om aan te haken op de nieuwste innovaties en successen. Hiermee kunnen de samenwerkende gemeenten in onze regio samen met ondernemers naar kringlooplandbouw toe groeien."

Verslag van 'AgriFood Capital in Bedrijf in Oss'

Op 4 oktober 2023 streek 'AgriFood Capital in Bedrijf' neer in de gemeente Oss. AgriFood Capital in Bedrijf is een bedrijfsbezoek waarbij raadsleden kennismaken met een ondernemer uit de eigen gemeente. In Oss werd Duurzaamheidspark Oss bezocht.

Osse raadsleden op werkbezoek bij Duurzaamheidspark in Oss.

Patrick Beckers en Olaf Duisters willen met Duurzaamheidspark de landbouw en de energietransitie op een slimme manier met elkaar combineren. Samen met HAS green academy en Hogeschool Arnhem-Nijmegen doen zij onderzoek naar gewasteelt en bodemgezondheid onder zonnepanelen. Het onderzoeksterrein beslaat 800 m² waar in 16 proefopstellingen groenten en fruit worden verbouwd. Tegelijkertijd wordt groen(t)e stroom opgewekt. De oogst wordt via een lokale groenteboer verkocht. Duurzaamheidspark wordt ondersteund door AgroProeftuin de Peel, onder leiding van AgriFood Capital.

Natuur en klimaat

“Hier wordt zichtbaar gewerkt aan de toekomst van ons voedsel, we bevinden ons in een echt experimenteelgebied”, aldus Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital. “Dat wat er morgen op ons bord ligt, zou hier vandaag wel eens zijn bedacht. Sterker nog, de mensen in Oss hebben al van de mogelijke toekomst kunnen proeven. Het zijn dit soort initiatieven die wij als AgriFood Capital stimuleren: lekker, gezond en duurzaam voedsel produceren én consumeren op een manier die goed is voor mens, natuur en klimaat.”

Oss en agrifood

“Het belang van de agrifood keten voor Oss is ontzettend groot”, vertelt Frank den Brok, wethouder Economie. “Agrifood is de basis van onze economie. Vanuit de agrarische sector is Oss groot geworden. Ook omdat rond agrifood nieuwe economische clusters zijn ontstaan zoals farma, logistiek en de verpakkingsindustrie. Eén op de zes banen in onze gemeente is agrifood gerelateerd, waaronder ca. 800 banen in de landbouw.”

Experimenteren

De voedselmakers van Duurzaamheidspark experimenteren nu twee jaar met telen onder zonnepanelen. Ofwel: agrivoltaics. Ze voeren proeven uit met verschillende soorten groenten, fruit en zomertarwe. In verschillende proefopstellingen onderzoeken Patrick en Olaf wat het beste resultaat geeft. “We kijken hoe de bodem zich onder de panelen houdt”, aldus Patrick. “Ook onderzoeken we welke gewassen het beste groeien en wat het effect is van de hoeveelheid licht die door de zonnepanelen valt. We experimenteren met vier soorten licht-doorlatende panelen.”

Het systeem is nog volop in ontwikkeling. Patrick: “We zijn begonnen met een eenvoudige proefopzet. Om meer te kunnen verbouwen, hebben we verrijdbare, opklapbare zonnepanelen ontwikkeld. Door het dubbel grondgebruik wordt de opbrengst van het land verhoogd. Het rendement blijkt enorm, wel zo’n 140-160%.” Om verder op te kunnen schalen, zijn er praktische en wettelijke zaken die eerst aangepakt moeten worden.

De ondernemers van Duurzaamheidspark aan het woord.

Eiwittransitie

Behalve gewassen telen onder zonnepanelen, kweken Olaf Duisters en kompaan Michiel Moret op het terrein van Duurzaamheidspark ook meelwormen. Olaf: “We willen een impuls geven aan de eiwittransitie. Meelwormenkweek stelt ons in staat om snel veel dierlijk eiwit te produceren op een klein oppervlak. Dat doen we in een kleine, schaalbare container. De eiwitten zijn voor diervoeding, voor kippen en varkens, en voor menselijke consumptie.”

Behoefted ondernemer

In AgriFood Capital werken ondernemers, kennisinstellingen en overheden in projecten aan het voedselsysteem van morgen. Daarin heeft de samenwerking met HAS green academy mede vanuit de verbinding van de hogeschool met de gemeente Oss een impuls gekregen. Roel: “Hierdoor kunnen we pioniers als Patrick en Olaf helpen bij hun ambities om voedsel slimmer en duurzamer te produceren. Dat doen we door hen toegang te geven tot kennis, kennissen of kapitaal. Altijd vanuit de behoefte van de ondernemer.”